

Владика Јован Велимировић

100

Б Е С Е Д А

ПРЕДГОВОР

О БЕСЕДАМА И БЕСЕДНИКУ

Реч моја и проповед моја не беше у убедљивим речима људске мудрости, него у показивању Духа и силе. (1. Кор. 2. 4)

Велики и славни проповедници златне хришћанске епохе ценили су дар речи изнад свих земаљских блага, изнад богатства и славе, порекла и части. *Све остало ја сам оставио другима – говорио је Свети Григорије Богослов – а само једно сам задржао за себе: вештину речи... Овај дар ја приносим Богу моме и посвећујем Њему. То је једино чиме сам ја богат, и све што имам дао сам за тај драгоцен бисер.*

Тај драгоцен бисер и дар Логоса – Речи Божје, од давнина кључа снагом бујног врела у крви кнежевске лозе Велимировића. Родоначелник овог светородног племена, Антоније Јовановић из Лелића, капетан среза Подгорског, беседио је у своме дому са знаменитим путешествеником по Србији и писцем Јоакимом Вујићем. Међу ретко писменим Србима сељацима Милошеве Србије био је Драгомир Велимировић, отац Светог Владике Николаја. До данас су сачуване његове деобне пресуде својим комшијама сељацима, исписане савршеним калиграфским рукописом. А шта тек рећи за онога који је дар речи уздигао до савршенства и понео заслужени назив најзлатоустијег српског беседника – Светог Владика Николаја? Племенити изданак овог благородног корена представља и блаженопочивши Владика шабачко-ваљевски Јован Велимировић.

Још у ушима нас, његових савременика и поштовалаца, као далеки ехо одзвањају његове речи и поуке као завет. Била је

велика Божја милост и част живети са њим и уз њега. Ништа му Бог није остао дужан. Штедро га је даровао изобиљем духовне и физичке лепоте која се дискретно и непретенциозно пројављивала у савршеном складу његове личности и појаве. Појавом и стасом пленио је све око себе. У центру српске престонице, непосредно после рата, застајали су трамваји и застајкивали збуњени пролазници на тргу и тротоару да се диве његовој импресивној појави, када је као млади професор београдске богословије, као цивил, у чувеном Монтгомери мангилу, хитао на предавања. На аеродрому у Чикагу, када је као члан делегације наше Цркве посетио Америку, окупио се у холу силан свет око њега, задивљен његовом појавом и вишином и питао из које земље долази овај необични човек.

Када би у златотканом архијерејском орнату са митром на глави, са жезлом и крстом у рукама изашао пред народ да проповеда, у храму је настајао тајац. Све очи, душе и срца, били су упрти у њега. А он је, по истинитој речи светог Јеванђеља, говорио *као онај који власт има (Мт. 7. 29 и Мк. 1 22)*. Беседно је библијским стилем и језиком. Као Мојсије, пророк Исанија, као Христос. Био је свестан да пред собом има прост народ, отворен за религиозна сазнања и благодатна дејства. Избегавоа је високи стил који књижевним и научним изразима збуњује слушаоце. Увек је био свестан чињенице да је проповедник Онога који је савршена Истина и Лепота. Зато је говорио просто, али не простачки, имајући вазда на уму савет славног Шекспира: *Ко златник позлађује и ружу улепшава, тај им красоту ускраћује*. Нарочито је водио рачуна о чистоти језика, снази израза и достојанствености дикције. Зато се његове проповеди, уосталом као и библијски текстови, одликују сакралном лепотом спољашње форме, богатством унутрашње садржине и снагом деловања на слушаоце.

Пред нама је књига у коју је сакупљено и штампано стотину беседа блаженопочившег Владике Јована Велимировића. То је само један део од његове обимне духовне заоставштине, који је одабрао његов достојни наследник на епископском трону – владика шабачки Лаврентије, са чијим благословом и залагањем излази ова збирка. Беседе су подељене у три групе:

пригодне, празничне и недељне. Наше црквено издаваштво у даљој и ближој прошлости одликовало се већим бројем књига и збирки проповеди вредних пажње. У новије време, нажа- лост, као да је запостављена беседничка књижевност. Зато ће ова књига добро доћи нашим свештеницима као помоћ у при- премању својих беседа, а особито нашим верницима који су увек жељни свеже и јасне духовне поуке и речи.

У беседама Владике Јована осећа се заносни уметнички звук беседништва његовог великог стрица, Светог Владике Николаја, уз кога је он физички и духовно стасавао. Исти- ни за вољу, нема у њима оне лакокриле распеваности, реса и украса, које одликују рано беседништво српског Златоуста, али зато оне, неодољиво подсећају и личе на оне из његовог постдахаушког периода, када се, после сусрета са Богом очи у очи, немирни геније смирио пред Свемирним. Због тога оне, по својој књижевној и уметничкој форми, снази и изразу, ви- ше личе на *Беседу на гори* него на *Беседе под гором*. У томе је њихова вечна вредност и свежина.

Као у Јеванђељу, у беседама Владике Јована нема сувишне фразе и разметљиве позе. Речи и мисли теку у савршеном ре- ду и складу, поштујући највише стандарде и домете ненад- машног класичног беседништва. Све је на своме месту, све је хармонично и пропорционално распоређено и избалансирано, чврсто и стабилно постављено, као гранит. Баш онако какав је био и Владика Јован. Заправо, из правилне сразмере његовог унутрашњег и спољашњег живота, мисли и акције, интелиген- ције и карактера извирала је и његова проповед, зато она носи у себи све одлике здраве јеванђелске беседе. Он је поседовао ретку отменост, племениту и просвећену, која је омогућавала да лако и неусиљено успоставља контакт и спој са душама својих слушаца, како простог народа тако и интелектуала- ца. Поседовао је једно ненаметљиво и домаћинско господство, које рађа топлота народне побожне душе. И отуда, из тог мира и склада, потицале су као из неког чврстог центра, сигурне и убедљиве речи и поуке, без празне реторике и усиљености.

И како то обично бива у људском животу, препуном сенки и привида, праве вредности остају недовољно уочене, схваће-